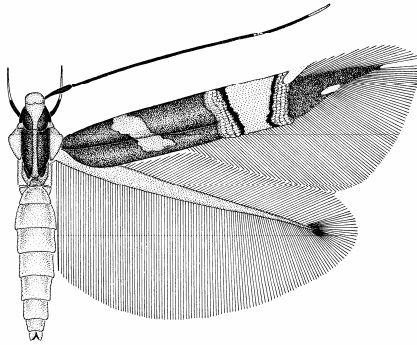

FRANJE

Jaargang 12 (23)

1 februari 2009

ISSN: 1388-4409

**Mededelingen uit de Secties Snellen en Ter Haar van de Nederlandse
Entomologische Vereniging**

Colofon

Franje is het gezamenlijke contactorgaan van de secties “Snellen” en “Ter Haar” van de Nederlandse Entomologische Vereniging en verschijnt twee maal per jaar.

Logo: *Cosmopterix zieglerella* door Sjaak Koster

Redactie: Maurice Jansen.

Redactieadres: Maurice Jansen, Appelgaard 9, 4033 JA Lienden. Tel: 0344-603758 (privé), 0317-496821 (werk); e-mail: m.g.m.jansen@minlv.nl; mgmjansen@planet.nl

Bestuur sectie Snellen:

voorzitter: C. Gielis, Mr.Haafkensstraat 36, 4128 CJ Lexmond. Tel: 0347-341555 e-mail: C.Gielis@net.HCC.nl

secretaris: Marja van der Straten, C. van Abcoudeplantsoen 35, 6709 ST Wageningen. Tel: 0317-410467; e-mail: marjastraten@planet.nl

penningmeester: Frans Groenen, Dorpsstraat 171, 5575 AG Luyksgestel. Tel: 0497-542153 ; e-mail: groene.eyken@chello.nl

Bestuur sectie Ter Haar:

voorzitter: Maurice Franssen, Van Lidth de Jeudelaan 3, 6703 Wageningen. Tel: 0317-422940; e-mail: maurice@franssenhagebols.demon.nl

secretaris: Maja de Keijzer, Corn. de Wittstraat 36^c, 3311 GD Dordrecht. Tel: 078-6137704; e-mail: boos@xs4all.nl

penningmeester: Joke Stuurman-Huitema, Hallerweg 50, 1456 AW Wijdewormer. Tel: 0299 – 422 629; e-mail: henkenjokestuurman@planet.nl

lid: Henk Hunneman, Ardennen 9 – Lunetten, 3524 VC Utrecht. Tel: 06-52478339; e-mail: henk.hunneman@casema.nl

lid: Frits Bink, Zuider-Eng 6, 6721 HH Bennekom. Tel: 0318 – 418 435; e-mail: Frits.en.rosita@tiscali.nl

Lidmaatschap voor leden van Snellen: € 9,- per jaar, bij voorkeur te voldoen op Rabobank-rekening 130635790 te Luyksgestel onder vermelding van “Snellen”.

Foreign members can pay their subscription of € 9,- yearly at the international banking account number: IBAN NL 80 RABO 0130 6357 90; BIC-Code: RABONL2U Concerning the costs, please inform at your bank.

Für ausländische Mitglieder, bitte überweisen Sie den Mitgliedsbeitrag von € 9,- auf unsere internationale Kontonummer: IBAN NL 80 RABO 0130 6357 90; BIC-Code: RABONL2U. Für die Kosten, bitte informieren Sie bei Ihrer Bank.

Lidmaatschap voor leden van Ter Haar: € 9,- per jaar, girorekening 4316551 t.n.v. sectie Ter Haar, Wijdewormer.

Website NEV: <http://www.nev.nl>.

INHOUD

Maja S.M. de Keijzer

Verslag van de najaarsbijeenkomst van de sectie Ter Haar op 8 oktober 2008 in
Lexmond.....4

Marja van der Straten

Verslag bijeenkomst Sectie Snellen op 22 november 2008 te Lexmond 17
Programma volgende bijeenkomst sectie Snellen 25
Programma volgende bijeenkomst sectie Ter Haar.....26

Verslag van de najaarsbijeenkomst van de sectie Ter Haar op 8 oktober 2008 in Lexmond

Maja S.M. de Keijzer

Aanwezig 36 personen: Anna Almekinders, Ben van As, Anton Baaijens, Gerard Bergsma, Frits Bink, Henk Bunjes, Willem Ellis, Maurice Franssen, A. Goutbeek, Mathilde Groenendijk, Harry Groenink, L. Groothedde, Carel ten Ham, Hans Huisman, Auke Hunneman, Henk Hunneman, Abel Jagersma, Maurice Jansen, Willem G. de Jong, Maja de Keijzer, Jan Kerseboom, Hans van Kuijk, Tymo Muus, Wim Olyslager, Andy Saunders, Jan Scheffers, Johan Schipperen, Jannie Sinnema, Siep Sinnema, Piet van Son, Marja van der Straten, Joke Stuurman, Gerrit Tuinstra, Ruud Vis, Jaap van Vuure, Jaap Zwier,

Afgezegd hebben de volgende tien leden: Dick Groenendijk, Ben Kruijzen, René Marcelis, Frans Post, Karel Rijdsdijk, Peter Rooy, Eddy Vermandel, Jeroen Voogd, Rob de Vos, Cun Wijnen.

Huishoudelijke mededelingen

Bestuursmededelingen

Opmerkingen naar aanleiding van de notulen van de voorjaarsbijeenkomst in Franje 11 (22) september 2008.

Lithophane socia op pag. 57: Als aanvulling op de notulen meldt Maurice Franssen dat bij de excursie in Eersel toch geen *Lithophane socia* gevangen is. Deze soort is al lang niet meer in Nederland waargenomen, hoewel Marcel Prick recentelijk in het zuiden van Limburg een exemplaar gefotografeerd heeft. Vanuit de zaal wordt aangevuld dat *L. socia* af en toe in de Peel gezien wordt door de Brabantse leden.

Thera cupressata op pag. 61: Jaap van Vuure meldt naar aanleiding van de uiteenzetting van Maurice Franssen dat hij nog eens extra gekeken heeft naar het in Zeeland verzamelde materiaal van het genus *Thera*. Helaas is er geen *cupressata* tussen de verzamelde exemplaren gevonden.

Uiterlijk Franje:

De laatste Franje heeft kleurenfoto's. Maurice Jansen, redacteur van Franje, verklaart dat de leverancier nieuwe apparatuur heeft en dat het nu technisch mogelijk is een dikkere Franje te maken. Franje ziet er daardoor plezieriger uit. De kosten voor de kleurenfoto's worden vooral betaald uit de besparingen op de bezorging. Niet de PTT maar een concurrerende onderneming zorgt voor de verspreiding. Nadeel is dat er nu geen retourzendingen meer komen. Als een Franje onbestelbaar blijkt te zijn, wordt deze vernietigd. Neem dus altijd contact op met Maurice Jansen als er een week of twee voor de eerste vergadering van Snellen of Ter Haar nog geen exemplaar bezorgd is.

Uyttenboogaart-Eliassen Prijs voor Rob de Vos

De prijs van 2008 is toegekend aan Rob de Vos. De prijsuitreiking zal plaatsvinden op de wintervergadering van de NEV in Leiden (Naturalis) op 8 november 2008. Rob ontvangt de prijs als waardering voor al zijn werk op het gebied van nachtvlinders: het stimuleren van het doen van waarnemingen en vooral het doorgeven van waarnemingen, het vergroten van de

kennis van de vlindersaars door voorlichting, zijn artikelen over moeilijke soorten en het werk in Papua Nieuw-Guinea.

Excursies Snellen/Ter Haar en NEV

2008: De excursie van 2008 werd gehouden in het zuiden van Limburg met Mechelen als uitvalsbasis. Frans Post, de organisator van deze excursie, zal op een volgende vergadering een terugblik bieden en de hoogtepunten meedelen.

2009: Gerrit Tuinstra heeft de besturen van zowel Snellen als Ter Haar aangeboden om in 2009 een excursie te organiseren in het stroomgebied van de Drentsche Aa, een beekdalsysteem met enkele hogere terreinen, b.v. het Balloërveld. Beide besturen hebben hierop positief gereageerd. De excursie zal plaatsvinden in het weekend van 26, 27 en 28 juni 2009. Gerrit geeft **middels** een powerpoint presentatie een toelichting. In de afgelopen jaren heeft hij goede contacten opgebouwd met o.a. SBB en hij heeft daardoor de mogelijkheid om vergunningen te krijgen. Een overnachtingsplek is inmiddels geregeld in Drouwen.

2010: De NEV heeft de secties Snellen en Ter Haar geschreven en voorgesteld om in 2010 de NEV zomerexcursie te combineren met de jaarlijkse gezamenlijke excursie. Het NEV hoofdbestuur betreurt het dat er op de zomerexcursies bijna geen vlindersaars aanwezig zijn. Het zou een welkome aanvulling zijn op de inventarisatielijsten als er ook meer gegevens komen over de macro- en microvlinderfauna.

De voorzitter peilt de mening van de leden en na discussie blijkt de stemming negatief uit te vallen. De leden waarderen een gezamenlijke Snellen/Ter Haar excursie. Men waardeert het initiatief van het hoofdbestuur, maar wanneer de gezamenlijke excursie ook gecombineerd gaat worden met de NEV zomerexcursie, valt de keuzemogelijkheid weg. Soms is iemand verhinderd op de datum van de Snellen/Ter Haar excursie, maar dan bestaat de mogelijkheid om aan de NEV excursie deel te nemen.

Voorgesteld wordt om de Ter Haar leden wel te stimuleren om ook naar de zomerexcursie te gaan. Het bestuur van Ter Haar zal een schriftelijke reactie naar het hoofdbestuur sturen.

2009 extra: Frans Post heeft bij het bestuur een extra idee gedeponneerd. Hij stelt voor om een buitenlandse excursie te organiseren. Hij denkt daarbij aan een gebied in het zuiden van Tirol in Italië dat hij dit jaar bezocht heeft met Piet van Son en Johan Schipperen. Ze hebben daar reusachtig goed gevangen. De reacties op het voorstel lopen uiteen van enthousiasme tot kritische vragen. Want wat is de taakstelling van Ter Haar? Gaat het om het uitbreiden van de kennis van de Nederlandse vlinderfauna? Hoeveel weten we al van die fauna, en vooral van de dynamiek? De algemene mening dat het een interessant initiatief is maar dat het niet onder de vlag van Ter Haar gehouden kan worden omdat de sectie zich uitsluitend richt op de Nederlandse fauna.

Jaarlijsten

Het bestuur van Ter Haar heeft positief gereageerd op een brief van de WVF over de te volgen procedures bij het publiceren van de jaarlijsten: nl. niet eerst nog goed laten keuren door de leden, maar eerst publicatie, daarna commentaar. Namens de WVF licht Jaap Zwier dit standpunt nog eens extra toe. De Jaarlijsten zijn gestart door Barend Lempke die trekvlinders en interessante vondsten vermeldde. De WVF is met een inhaalslag bezig om de interessante gegevens uit de tussenliggende jaren te publiceren. Vanaf nu zullen ook de trekvlinders, die in het verleden separaat werden behandeld, in de jaarlijsten worden opgenomen. De lijsten worden samengesteld op basis van de lijsten van Rob de Vos (met indicaties over zeldzaamheden en plotselinge veranderingen) en op basis van de gegevens in Noctua, het databestand van de WVF.

Dit databestand zal betrouwbaarder worden als er veel waarnemingen naar de WVF gestuurd worden. Helaas komen nog steeds sommige gegevens niet of heel traag binnen.

Het eerste verslag over de interessante macro-vlinders 2002-2005 is inmiddels gepubliceerd in Entomologische Berichten 68 (5)/oktober 2008.

Huisvesting

Onze huidige huisvesting in Lexmond zal worden vervangen door een nog te bouwen dorps huis. Het bestuur van de beide secties Ter Haar en Snellen hebben gezocht naar een nieuwe locatie, centraal gelegen in het land, met genoeg parkeergelegenheid, en goede faciliteiten zoals aanwezigheid van beamer, projector, scherm e.d. We zullen gebruik maken van het gebouw van de Natuur- en Vogelwacht van de Vijfheerenlanden in Schoonrewoerd. In de nieuwe locatie is het toegestaan uw eigen meegebrachte lunch te nuttigen, maar er is ook gelegenheid om van de horeca gebruik te maken.

Voor de komende jaren is afgesproken dat de secties Snellen en Ter Haar gebruik maken van de laatste zaterdag in februari, de eerste zaterdag in april, de tweede zaterdag in oktober en de 1e zaterdag in november.

Ter Haar zal als eerste vergaderen op zaterdag 28 februari 2009. Voor de bereikbaarheid wordt verwezen naar de convocatie.

Financiële Zaken

De penningmeester van Ter Haar deelt de begroting 2009 uit en bespreekt deze kort. In deze begroting zijn de gebruikelijke jaarlijkse kosten van de bestuursvergaderingen, de ledenvergaderingen en van Franje opgenomen. Er zijn geen op- of aanmerkingen. Voorlopig blijft de post "sprekers" gehandhaafd. Mochten er bij de leden ideeën leven voor een interessant onderwerp, dan kan dit worden doorgegeven aan een van de bestuursleden.

De jaarlijkse contributie van 9 euro kan tijdens een voor- of najaarsbijeenkomst worden betaald of worden overgemaakt op rekening 4316551 t.n.v. sectie Ter Haar, Wijdewormer.

Bestuurssamenstelling

In november 2008 zijn de leden Henk Hunneman en Maja de Keijzer periodiek aftredend. Beiden hebben zich opnieuw verkiesbaar gesteld. Er zijn geen andere kandidaten door de leden aan het bestuur voorgesteld en Henk en Maja blijven in het bestuur voor een tweede periode van drie jaar. Volgend jaar is Joke Stuurman periodiek aftredend. Kandidaten kunnen zoals altijd bij een van de bestuursleden worden aangemeld.

Rondvraag

Jaap Zwier maakt van de rondvraag gebruik en vraagt of iemand per ongeluk een van zijn insektenladen heeft. Hij zou zijn eigendom graag weer ontvangen.

De voorzitter meldt namens Rob de Vos dat bij Rob dozen en laden te koop zijn en Mathilde Groenendijk laat nieuwe PR kaartjes van de Vlinderstichting uitdelen met fraaie vlinderfoto's.

Faunistische mededelingen

Gerrit Tuinstra

Gerrit Tuinstra laat wat van zijn vangsten uit 2008 zien. Een jaar zonder ideaal vlinderwee en het is ook geen bijzonder jaar, maar er zijn toch een paar interessante waarnemingen.

Synanthedon vespiformis (Linnaeus). Met behulp van feromonen is de aanwezigheid van de eikenwespvlinder op een aantal locaties in Friesland vastgesteld en wel op 9.vi.2008 in

het eikenhakhout (*Quercus*) rond de duinen nabij Bakkeveen. Op 1.vii.2008 werd een drietal exemplaren gelokt in het kleinschalige landschap van singels en houtwallen in het noordelijke gedeelte van de Friese Wouden, nabij Twijzel. Voor zover bekend is dit de meest noordelijke vindplaats in Nederland. De feromonen moeten zich goed kunnen verspreiden en bij het ophangen moet er rekening gehouden worden met de windrichting. Tuinstra's ervaringen leren dat de vlinders binnen vijf minuten bij de feromoondispenser zijn. Langer wachten heeft niet zo veel zin, waarschijnlijk is de soort dan niet aanwezig in het gebied. In gebieden met volkstuinten is gewerkt met feromonen voor *Synanthedon tipuliformis* (Clerck) en binnen een paar minuten kwamen er tientallen vlinders op af.

Trichiura crataegi (Linnaeus) wordt normaal gesproken niet in grote aantallen gevangen. Op 27.viii.2008 kwamen er tussen 0.00 en 0.30 uur zo'n 30 mannetjes op licht af, aan de rand van een heideterrein in het Blauwe Bos nabij Haulerwijk. Het is de vraag of de soort misschien pas laat gaat vliegen; misschien wordt er voor deze soort vaak te vroeg gestopt met lichten.

Binnen Friesland is *Scopula rubiginata* (Hufnagel) bekend van de eilanden. In voorgaande jaren vangt Tuinstra de soort op het nabijgelegen vasteland in het Lauwersmeergebied. In 2008 is *rubiginata* op 6.viii op de afsluitdijk waargenomen. Hetzelfde verhaal gaat op voor *Phibalapteryx virgata* (Hufnagel): wel bekend van de Friese eilanden en dit jaar op 5.vii.2008 in het Lauwersmeergebied gevangen.

Dat *Thaumetopoea processionea* (Linnaeus) zich in Nederland gestaag in noordelijke richting uitbreidt is bekend. Al in 2007 is in Friesland één exemplaar door Hunneman sr waargenomen en dit jaar heeft Tuinstra op 1.viii.2008 twee mannetjes op licht gevangen. De soort is in 2008 ook in Groningen en Drenthe gezien.

Er zijn ook een aantal bijzondere Noctuidae waargenomen. In het buitendijkse gebied bij de pier van Holwerd wordt op 22.viii.2008 een *Chrysodeixis chalcites* (Esper) gevangen op licht, een soort die voornamelijk in het zuidwestelijk deel van Nederland voorkomt en zich daar vermoedelijk vanuit de kassen heeft verspreid. Bijzonder ook is de vangst van *Heliothis maritima* Graslin in het Lauwersmeergebied op 2.vii; de soort is wel bekend van het Fochteloërveen in het uiterste zuidoosten van Friesland. Ook in het zuidoosten van Friesland, wordt op 27.viii.2008 in het Blauwe Bos bij Haulerwijk een exemplaar van *Xestia agathina* (Duponchel) geregistreerd. De soort komt voor op diverse grotere heideterreinen in het zuidoosten van Friesland. Wel 18 exx. van *Apamea furva* (Denis & Schiffermüller) werden op 16 en 18.vii.2008 gezien op het Balloërveld in Drenthe. De soort komt vooral op de Veluwe en in Drenthe voor. Op het Balloërveld vliegt de soort kennelijk in behoorlijke aantallen.

Panthea coenobita (Esper) wordt in zuidoost Friesland en in Drenthe regelmatig waargenomen. Dit jaar is *coenobita* gezien op 18.vi in Beetsterzwaag, op 25.vi in Westerbork en op 27.vi in Elp. Twee waarnemingen in Haulerwijk vallen buiten de normale vliegtijd: één ex. op 27.viii en op 9.ix zelfs twee. Volgens Ter Haar (z.j.) vliegt de soort in mei en Lempke (1966) noemt als begin- en einddatum 18.v en 19.vii, volgens De Vlinderstichting & Werkgroep Vlinderfaunistiek (2008) vliegt de soort van begin mei tot begin augustus. Op de Belgische website Catalogue of the Lepidoptera of Belgium en Bachelard et al. (2007) worden respectievelijk mei tot eind juni en mei, juni, juli als vliegtijd genoemd. Steiner (1997) noemt de uitzonderlijke late waarneming van 3.ix.1969. Wat is er aan de hand? Volgens berekeningen van Willem Ellis, gebaseerd op de gegevens in de database Noctua, is de top van de vliegtijd van *P. coenobita* rond 28-29.vi. De laatste waarneming van de soort opgenomen in de database Noctua van de WVF betreft 29.viii. De waarneming van de beide exemplaren op 9.ix zijn dus erg laat.

Gaat het hierbij om een tweede generatie of een uitgestelde eerste generatie? Willem Ellis vult aan dat we de laatste jaren in het algemeen zien dat vooral in het voorjaar soorten vroeger gaan vliegen, dat de zomersoorten een beetje vroeger te zien zijn en dat de late soorten gemiddeld later worden gezien.

Literatuur

- Bachelard, P., R. Bérard, C. Colomb, D. Demerges, Y. Doux, F. Fournier, C. Gibeaux, J. Maechler, R. Robineau, P. Schmit & C. Tautel. 2007. Guide des papillons nocturnes de France. In: R. Robineau et al. (eds): Les guides du naturaliste 1-288; 55 platen.
- Lempke, B. J., 1966. Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera (Dertiende Supplement). Tijdschrift voor entomologie 109: 221-301.
- Steiner, A. 1997. Pantheinae, 527-539. In: Ebert, G. (ed.) Die Schmetterlinge Baden-Württembergs 5. Nachfalter 3. 1-570. Ulmer, Eugen.
- Haar, D. ter, z.j., [1899-1904] Onze vlinders. Thieme, Zutphen. 1-491.
- De Vlinderstichting & Werkgroep Vlinderfaunistiek, 2008. Vlindernet, versie 2 – <http://www.vlindernet.nl/>. Geraadpleegd op 10 januari 2009.

Marja van der Straten: haar bijdrage over *Glyphodes perspectalis* staat vermeld in het verslag van de sectie Snellen.

Hans Huisman

Hans Huisman laat een enkele vangst uit het slechte jaar 2008 zien. Op 30.iii vangt hij in Ouddorp *Xylocampa areola* (Esper), een soort die hij daar nog nooit gevangen heeft. De vlinder is vrij gewoon in Oost-Nederland, maar uit het westen zijn er alleen enkele meldingen uit Zeeland.

De meest opmerkelijke vondst is die van drie exemplaren van *Meganola strigula* (Denis & Schiffermüller) in de Elspeetse Struiken op 26.vi en 5.vii. De soort stond altijd bekend als zeldzaam maar wordt de laatste tijd heel erg weinig gevangen. In 2000 en 2005 werd de vlinder door Gerrit Tuinstra teruggevonden in Beetsterzwaag (De Vos et al., 2008). De auteurs vragen zich af of de soort wel zo zeldzaam is. Gezien de polyfagie op loofhout vinden ze dit niet te verwachten en ze achten het waarschijnlijk dat de soort over het hoofd gezien wordt of verwisseld met andere *Nola*-soorten. Hans Huisman vindt dit geen sterke argumenten. Een polyfage soort is toch niet gegarandeerd een gewone soort. Uit de literatuur krijgt hij de indruk dat de rups toch een duidelijke voorkeur voor eik (*Quercus*) heeft. Ook in Engeland is de vlinder de laatste tijd sterk achteruit gegaan. Hij wordt er voornamelijk gevonden in oude eikenbossen. Inderdaad lijkt de vlinder op *Nola confusalis* (Herrich-Schäffer), maar hij valt toch direct op door de grootte en door de wat bontere voorvleugels. De donkere achtervleugels zijn nog overtuigender, maar dan moet het dier natuurlijk wel opgezet zijn. De Elspeetse Struiken is een apart gebied met eikenstobben en wat naaldbout daartussen. Tot 1950 werden de eiken om de twaalf jaar geknot voor de looizuurwinning. Na 1950 is dit gestopt en is het gebied volkomen met rust gelaten. Wellicht dat de kwaliteit van het gebied iets te maken heeft met het voorkomen van deze *Nola*-soort.

Literatuur

- Vos, R. de, W. Ellis, D. Groenendijk, F. Post & J. Zwier, 2008. Overzicht van in 2002-2005 waargenomen interessante macro-vlinders, inclusief de trekvlinders (Lepidoptera). Entomologische Berichten 68: 158-168.

Jaap van Vuure

Jaap van Vuure geeft ons informatie over aparte waarnemingen in het Zeeuwse. Dit keer zullen vier spanners en één uil besproken worden.

Het Bosbesbruintje *Macaria brunneata* (Thunberg) komt in Zeeland niet algemeen voor. Ondanks de Nederlandse naam komt de soort ook voor in gebieden zonder bosbes (*Vaccinium* sp.), en vermoedelijk dienen ook ratelpopulier (*Populus tremula*) en wilg (*Salix* sp.) als voedselplant. De eerste melding voor Nederland dateert uit 1867 als de soort in Ede gevangen wordt. Zo'n vijftig jaar later is de vlinder volgens Ter Haar (1928) gevangen in Nijmegen, op de Veluwe, bij Breda en in Limburg. De Catalogus van Lempke (1970) uit de jaren zeventig noemt als leefgebied al alle provincies en merkt op dat de soort soms jaren afwezig is en dan ineens weer volop te zien is. Voor Engeland geldt eenzelfde fluctuatiepatroon, want Skinner vraagt zich af of het om een immigrant of een zwerver gaat. In 2008 was er duidelijk een invasie van *brunneata* in Zeeland. In Noord-Beveland werden op één avond zelfs meer dan 25 exemplaren waargenomen, opvallend is dat het alleen maar mannetjes waren. Ook buiten Zeeland is er duidelijk sprake van een populatiepiek, want vanuit de zaal wordt meteen gereageerd. Op de Veluwe rond Ede ziet Maurice Franssen de soort ieder jaar, maar in 2008 zijn er extra veel. Ab Goutbeek woont in een gebied zonder Bosbes en heeft dit jaar twee mannetjes gevangen, Ben van As heeft de soort dit jaar bij Ackerdijk gezien en Piet van Son meldt de vlinder uit de provincie Brabant.

Philereme vetulata (Denis & Schiffermüller) is landelijk een vrij zeldzame soort die lokaal kan voorkomen. Van Vuure vangt de soort in 2001 in Kortgene op licht. Dit jaar zijn er twee exemplaren in Kortgene, beide op 18.vi op licht. Als voedselplant worden sporkenhout (*Rhamnus frangula*) en wegedoorn (*Rhamnus catharticus*) vermeld. Een van de beide exemplaren is niet goed uit de pop gekomen en ziet er wat gehandicapt uit. De conclusie is dan ook dat dit een lokaal exemplaar moet zijn, en dat het niet om een zwervend exemplaar kan gaan. Ab Goutbeek vult aan dat hij de soort in Dalfsen jaarlijk vangt maar dat ook hij dit jaar een exemplaar gevangen heeft met een beschadigde rechterdovleugel.

Philerema transversata (Hufnagel), eveneens een soort van wegedoorn (*Rhamnus catharticus*), is tot nu toe bekend van de Zuidhollandse duinen. Zeeland ontbrak in de jaarlijst van 2003 en de provincie staat nu ook op de kaart want op 6.vii.2008 werd in Kortgene een exemplaar op licht gevangen. In de genitaalstructuur vallen de enorm grote valven op.

Eupithecia haworthiata Doubleday is traditioneel bekend uit het zuiden van Limburg, waar bosrank (*Clematis vitalba*) in het wild groeit. Kennelijk leeft de soort tegenwoordig ook op cultivars, want in 2008 is een exemplaar door Kees Los op Zuid-Beveland gevangen.

Als laatste laat Van Vuure *Platyperigea kadenii* (Freyer) zien. Deze vlinder is in 2006 voor het eerst in Nederland vastgesteld (van Vuure, 2007). In 2007 zijn er door Jaap vier exemplaren waargenomen en de vraag is natuurlijk: hoe is het in 2008 gegaan? Wat Zeeland betreft: in Kortgene zijn drie exemplaren gezien.

Literatuur.

Lempke, B. J., 1970. Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera (Zestiende Supplement), 113: 125-252 + 9 platen.

Vuure J. van, 2007. *Platyperigea kadenii* (Lepidoptera: Noctuidae) heeft Nederland bereikt. Entomologische Berichten 67: 151-152.

Tymo Muus

Een paar interessante vondsten van Tymo werden genoemd aan de hand van enkele meegebrachte exemplaren.

Idaea humiliata (Hufnagel) op 21.vi.2008 te Castricum met bijna 30 exx., op 19.vi. in Wassenaar met zo'n 15 exx. en op 30.vi. in de Coepelduynen nabij Katwijk wederom een dertigtal exemplaren. De soort lijkt vooral in de Noord-Hollandse duinen algemeen voor te komen, maar wordt over het algemeen als zeldzaam beschouwd. De aantallen zijn een mogelijke aanwijzing dat de soort het dit jaar uitzonderlijk goed 'doet'.

Ook worden op dezelfde avond in Wassenaar gedurende de schemering bijna een hondertal exx. van *Hepialus humuli* (Linnaeus) gezien.

Eupithecia abietaria (Goeze) wordt in de tuin van Muus te Beetsterzwaag op licht gevangen op 21.vi.2008. Het is een vrij ongewone soort waarvan de rups o.a. leeft in kegels van de zilverspar (*Abies alba*). De soort was eenmaal eerder, in 2005, waargenomen in de omgeving, drie kilometer ten oosten van deze vindplaats, het tweede exemplaar voor Friesland.

Ennomos erosaria (Denis & Schiffermüller), een mannetje op 10.vii., een soort die maar zeer af en toe in het noorden wordt gezien. Tymo noemt nog enkele andere tuinvangsten, zonder verder meegebracht materiaal.

Leucoma salicis (Linnaeus), de satijnvlinder, is dit jaar met 45 exx. aanwezig op 8.vi. De soort was lang een zeldzaamheid maar de laatste tijd is die weer iets algemener wordend. *Hypenodes humidalis* (Doubleday) is een zeer kleine uil die op 30.viii.2008 met drie exemplaren tegelijk aanwezig is. *Lacanobia splendens* (Hübner) wordt gezien op 21.vi. en *Panthea coenobita* (Esper) is dit jaar uitzonderlijk laat aanwezig. Dit maal een vers mannetje op 28.viii. Tenslotte *Malacosoma neustria* (Linnaeus), de ringelrups, op 21.vi., die minder gewoon lijkt te worden en deze is door Tymo nog niet eerder in zijn tuin gezien.

Hierop volgt een korte presentatie over het recent ontwikkelde "Microlepidoptera.nl" project, dat sinds juni voor iedereen toegankelijk is op internet. In samenwerking met verschillende personen is er al een goed overzicht ontstaan over de micro's waardoor het een handig medium is voor sectieleden die met deze groep kennis willen maken.

Siep Sinnema

In Hemrik was het dubbel feest op 25.vii.2008: op het laken kwam een *Catocala sponsa* (Linnaeus), een zeldzame verschijning in ons land. De hoofdpopulatie bevindt zich op de Veluwe. Vlindernet toont nog een stip op de kaart bij Appelscha, maar dat blijft twijfelachtig. De soort komt ook voor in de duinen van Noord-Holland, en af en toe in Zeeland en Noord-Brabant. Er zijn meer noordelijke waarnemingen uit 2008: *sponsa* is ook gezien in Emmen, Leek, Roden, Dalfsen en Bathmen.

Thaumetopoea processionea (Linnaeus) is weliswaar al eerder in Friesland opgedoken, maar in Hemrik werd er tot nu toe vergeefs op gewacht. Op 6.viii.2008 kwam er een mannetje op het laken.

Gripusia (Dichonia) aprilina (Linnaeus) vloog dit jaar goed; de hoogste aantallen in dit jaar werden genoteerd in de nacht van 11.x.2008.

Anton Baaijens

Anton Baaijens geeft een presentatie over nachtvlinders in Zeeland en Fauna Zeelandica, een boekenserie van Stichting Het Zeeuwse Landschap, die nog volop in ontwikkeling is. In de serie

zijn al verschenen "Dagvlinders in Zeeland" (2003), "Zeefauna in Zeeland" (2005), "Libellen in Zeeland" (2007) en "Bijen en wespen in Zeeland" (2008).

Momenteel wordt er hard gewerkt om de macro-nachtvlinders in Zeeland in kaart te brengen. Stichting Het Zeeuwse Landschap en de Vlinder- en Libellenwerkgroep Zeeland hebben in samenwerking met de Vlinderwerkgroep West Zeeuwsch-Vlaanderen en de Insectenwerkgroep van De Steltkluut (Oost Zeeuws-Vlaanderen) daarvoor een groot onderzoeksproject opgezet. In 2012 moeten alle 100 uurhokken in Zeeland systematisch zijn onderzocht. Het belangrijkste onderzoeksmiddel is de lichtval. In ieder uurhok wordt een locatie gezocht die een afspiegeling vormt van het omringende landschap; alle mogelijke typen biotopen in Zeeland worden geselecteerd. Iedere lichtval blijft gedurende één seizoen op dezelfde plek staan en wordt om de veertien dagen (telkens één nachtvangst) gecontroleerd.

Het jaar 2007 levert Zeeland 418 soorten nachtvlinders op waarvan zes nieuwe voor de provincie of zelfs nieuw voor Nederland:

(1) *Acontia lucida* (Hufnagel), met één exemplaar in Retranchement en de derde waarneming voor Nederland. (2) *Cymatophorina diluta* (Denis & Schiffermüller) is in Nederland zeldzaam in het oosten van het land maar is nu ook in Zeeland gevangen. (3) *Eupithecia abietaria* (Goeze), (4) *Perconia strigillaria* (Hübner), (5) *Athetis hospes* (Freyer) met de eerste waarneming van Nederland in 2007 in Zeeland en (6) *Archanara neurica* (Hübner). Deze laatste soort is nu op meerdere plaatsen in verschillende regio's in Zeeland gezien. Waarschijnlijk is *A. neurica* al langer aanwezig in Zeeland maar niet opgemerkt omdat er weinig geïnventariseerd is in rietlandgebieden. In 2007 is juist veel geïnventariseerd in dergelijke gebieden zoals de zoete krekken in Zeeuws-Vlaanderen. Dit leverde interessante waarnemingen op van bijvoorbeeld *Phragmataecia castaneae* (Hübner). Deze blijkt redelijk verspreid voor te komen met soms waarnemingen van 50-60 tegelijk.

Het jaar 2008 levert vijf nieuwe waarnemingen voor Zeeland op: *Phymatopus hecta* (Linnaeus) in Oost Zeeuws-Vlaanderen, *Eupithecia haworthiata* Doubleday op Zuid-Beveland, *Peridea anceps* (Goeze) op Schouwen Duiveland, *Colobochyla salicalis* (Denis & Schiffermüller) en *Plusia putnami* (Grote), beide in Oost Zeeuws-Vlaanderen. *Eupithecia abietaria* (Goeze) is in 2008 in Tholen gevangen en *Athetis hospes*, nieuwkomer in 2007, werd maar liefst twee keer gesignaleerd, zowel in Oost- als in West Zeeuws-Vlaanderen. Interessant voor Zeeland zijn de bossen in het waterwingebied van Clinge, waar o.a. *Panolis flammea* (Denis & Schiffermüller), *Atolmis rubricollis* (Linnaeus), *Drymonia querna* (Denis & Schiffermüller), *Drymonia ruficornis* (Hufnagel), *Parectropis similaria* (Hufnagel) en *Colocasia coryli* (Linnaeus) gezien zijn. In dit gebied zijn mogelijk nog nieuwe soorten voor de provincie te vangen.

Anton toont ook nog *Polypogon plumigeralis* (Hübner) die in 2006 voor het eerst in Nederland werd waargenomen in Zeeuws-Vlaanderen en in 2008 gezien op Schouwen-Duiveland en Zuid-Beveland. *Eupithecia phoeniceata* (Rambur) werd in 2005 voor het eerst gevangen in Nederland en lijkt zich te hebben gevestigd op Walcheren, omdat er in 2007 en 2008 opnieuw meerdere exemplaren tegelijk zijn gevangen. *Platyperigea kadenii* (Freyer) is evenals 2007 in 2008 op verschillende plekken gezien. De soort is opgekweekt uit de eitjes gelegd in 10.vi.2007. Na tien dagen zijn de rupsjes uit de eitjes gekomen; de rupsen zijn polyfaag op kruiden als weegbree (*Plantago* sp.) en biggenkruid (*Hypochaeris* sp.) maar hebben een voorkeur voor (oud) wilgenblad (*Salix* sp.). De vlinders verschenen tussen 7-25.viii.2007.

Interessant is de waarneming van *Mormo maura* (Linnaeus) op overrijpe bananen op 30.viii.2008 en op 4.ix.2008. Beide exemplaren zijn gefotografeerd op Walcheren, en bij

nauwkeurige bestudering blijkt het om hetzelfde exemplaar te gaan, herkenbaar aan een verminking van een van de sprieten. In totaal zijn er nu 617 soorten nachtvlinders bekend uit Zeeland. Meer informatie kunt u vinden op de website van de Vlinder- en Libellen werkgroep van Zeeland: www.vlinlibzeeland.nl. U kunt hier het verslag van 2007 lezen. Gedurende de onderzoeksfase, tot en met 2012, zal er telkens een jaarverslag verschijnen. Het einddoel is een atlas “Nachtvlinders in Zeeland” in 2013.

Joke Stuurman-Huitema

Joke toont ons een aantal foto's van haar leuke waarnemingen. Ze begint met een dagvlinder, een *Lycaena*-soort, gefotografeerd in de Eifel. De blauwtjes zijn niet makkelijk te determineren, zeker niet wanneer er alleen een foto beschikbaar is. Reacties uit de zaal geven aan dat het getoonde exemplaar *Polyommates coridon* (Poda) is, een sterk blauw bestoven vrouwtje. In haar directe woonomgeving ziet Joke voor de tweede keer in ruim tien jaar tijd *Naenia typica* (Linnaeus). De tuin in Wijdewormer levert meer leuke vondsten op. Een nieuwkomer dit jaar is *Eupithecia innotata* (Hufnagel), een niet zo gewone soort in Nederland. Een volgende foto toont een op vlasbekje (*Linaria vulgaris*) ontdekte rups van *Calophasia lunula* (Hufnagel). De juiste naamgeving van een *Amphiphoea* soort roept nog al wat discussie op. Het is nog niet heel duidelijk of de foto een *A. fucosa* of een *A. lucens* laat zien. Als vuistregel wordt vaak gehanteerd dat de wat gelere exemplaren *lucens* zijn en de rodere vermoedelijk *fucosa*. Tot slot wordt een fraai exemplaar van *Gymnoscelis rufifasciata* (Haworth) getoond.

Frits Bink:

Deze houdt een praatje met de titel: slimme kleine vos

Van een vlindersoort beschikken we over gegevens betreffende de verspreiding in de ruimte en ook over het verschijnen in de loop van de seizoenen. Het ruimtelijk aspect wordt weergegeven in de bekende stippenkaarten per land of in een gekleurd veld voor geheel Europa. Het gedrag in de tijd wordt weergegeven in een fenogram of gewoon in woorden uitgedrukt. Daarnaast beschikken we van een aantal soorten ook over gegevens die verkregen zijn in kweken of in laboratoriumexperimenten. Wanneer soorten van gegevens aan elkaar gekoppeld worden, kunnen er heel verrassende conclusies getrokken worden. Een voorbeeld biedt de kleine vos (*Aglais urticae*) die wij in ons land zo ongeveer het gehele jaar door te zien kunnen krijgen. Hij komt in geheel Europa voor, van het hoge noorden in Noorwegen tot in het verre zuiden van Spanje. De kleine vos presteert dus iets waar je je pet voor af moet nemen. In het vlinderstadium leeft een kleine vos lang, zo'n anderhalve maand tot bijna een jaar. Een levensduur van slechts zes weken is de kleine vos beschoren als deze na het uit de pop komen al na een week tot voortplanten overgaat, maar hij kan bijna een jaar oud worden als hij daarmee wacht tot het volgende voorjaar nadat de winter in een grot, holle boom of koude zolder is doorgebracht.

Het rups- en popstadium verloopt snel en bij een temperatuur van 20°C is de ontwikkeling van ei tot vlinder in 40 dagen gepiept. De waardplant voor de rupsen is de brandnetel (*Urtica dioica*) en in Zuid-Europa daaraan verwante soorten.

In Duitsland en in Engeland is uitgebreid onderzoek verricht aan deze soort en dit heeft gegevens opgeleverd over het trekgedrag en over het verband tussen temperatuur en snelheid van ontwikkeling. Met behulp van deze gegevens kan vervolgens nagegaan worden hoe de kleine vos het klaarspeelt om in zulke sterk uiteenlopende klimaten te leven, terwijl hij toch in zijn ontwikkeling sterk beperkt wordt door zowel lage als hoge temperaturen. In koele klimaten speelt het gedrag van de rupsen een belangrijke rol bij het compensatieproces en in warme

klimaten is het juist het gedrag van de vlinder die compenseert voor respectievelijk een tekort en een teveel aan warmte.

Gedrag in ruimte en tijd

Het onderzoek naar het trekgedrag is uitgevoerd in Duitsland gedurende de periode van 1956-1975. Er zijn honderdduizend vlinders gekweekt, gemerkt en losgelaten en via kranten, radio en televisie zijn mensen aangespoord om aan het onderzoekinstituut te melden waar en wanneer er een gemerkte kleine vos is gezien. Het aantal terugmeldingen bedroeg 1% en de geregistreerde afstanden van de vlinders die ver weg trokken bedroeg 57 ± 40 km (Roer, 1962).

Bij het opkweken van al deze kleine vossen bleek dat ook in de zomer er altijd zo'n 5 tot 10% van de vlinders in rust gaat en overzomert en na een korte activiteitsperiode in de nazomer vervolgens in winterrust gaat tot het volgend voorjaar. In de populatie van de kleine vos zit dus een soort veiligheid ingebouwd in de vorm van spreiding van het risico van hoge sterfte door onverwacht ongunstig weer door middel van variatie in gedrag van de vlinders (Roer, 1978).

Benodigde warmte

Uit kweekexperimenten onder constante temperatuur bleek dat bij 15°C de ontwikkeling weliswaar waar traag verloopt en zo'n 70 dagen in beslag neemt, maar de vlinders niet tot voortplanting komen. Bij 30°C duurt de ontwikkeling slechts 25 dagen, maar bij een hogere temperatuur van 35°C kunnen de vlinders zich niet meer voortplanten (Niehaus, 1982).

De totale hoeveelheid warmte die nodig is voor de ontwikkeling van ei tot vlinder kan uitgedrukt worden in een optelsom van een aantal graden per dag gedurende een bepaalde periode - de graad-dagen - en geschreven als °d. Daarbij is het ook nodig dat bekend is wat de grenzen zijn tussen minimaal vereiste en maximaal toelaatbare temperatuur, dus bij welke temperatuur wordt het te koud zodat de ontwikkeling stopt, en bij welke wordt het te heet zodat insecten voortijdig doodgaan. Voor de kleine vos is de drempeltemperatuur bepaald op 10,6 graden Celsius en de bovengrens op 33,6 graden. De rupsen die op een kluit bij elkaar kruipen om zich in de zon te laten opwarmen gaan daarmee door tot hun lichaam een temperatuur van 32,5 graden Celsius bereikt. Daarna zoeken ze de schaduw. Met behulp van de gegevens over de minimaal vereiste en de maximaal toelaatbare temperatuur en de tijdsduur die de ontwikkeling in beslag neemt, kan de benodigde warmte uitgerekend worden. Voor de kleine vos is dit van de ontwikkeling van ei tot vlinder 371 °D. (Bryant et al., 1998).

Winst door aangepast gedrag

Het bedrag van 371 °D boven de drempel van 10,6°C, dat voor de larvale ontwikkeling uitgerekend is, kan gebruikt worden om na te gaan in hoever de kleine vos in koude streken kan leven. Aan de hand van gegevens van de meteorologische stations over de gemiddelde temperatuur per maand, kunnen ook optelsommen van graden en dagen gemaakt worden. En als daarvan alleen de temperaturen beschouwd worden boven de 10°C, wordt een getal in graaddagen verkregen, dat te vergelijken is met de warmtebehoefte van de kleine vos.

In het geval dat er uitgegaan wordt van de maximaal toelaatbare warmte van 33,6°C kan voor de periode van de hete zomers in Zuid-Europa uitgerekend worden hoeveel dagen per jaar deze hoge temperatuur overschreden wordt en de kleine vossen aldaar moeten zorgen dat ze op een veilige en koele plek zitten. In dat geval bieden de klimaatgegevens over de gemiddelde hoogste temperaturen een indicatie van een begrenzing door een teveel aan warmte.

Glyphodes perspectalis
(foto's: Marja van der Straten)

Fig. 1. links: pop foto

Fig. 2. Midden links: rups

Fig. 3. Midden onder: schade

Gillmeria ochrodactyla

Fig. 4. Links: adult, foto: Bert Pijs

Oidaematophorus lithodactyla

Fig. 5. Onder-links, foto: Klaas Kaag

Fig. 6. Onder rechts, foto: Bert Pijs

Van: 5 Hoeven (Lexmond)

foto: Jaap Zwier

foto: Jaap Zwier

Naar: De Schaapskooi (Schoonrewoerd)

foto: Natuur- en Vogelwacht "de Vijfheerenlanden".

Hoe dit uitpakt wordt gedemonstreerd aan de hand van de gegevens van de meteorologische stations van Narvik in Noorwegen dat dicht bij de noordgrens van het verspreidingsgebied ligt en van Sevilla in Spanje dat zo ongeveer op de zuidgrens ligt. Uit het klimaatdiagram van Narvik is af te lezen dat de gemiddelde temperatuur van juli 13,3° C is en gedurende 102 dagen per jaar de gemiddelde temperatuur boven de 10° C. Aan de hand van deze gegevens kan berekend worden dat de gemiddelde jaarlijkse warmtesom 214°d bedraagt. Deze hoeveelheid warmte is te weinig voor de ontwikkeling van ei tot vlinder waarvoor 371°d nodig zijn. De kleine vos moet in dat koele klimaat dus flink wat extra warmte vergaren. Dat doen de rupsen door zich te zonnen op de momenten dat de straling voldoende krachtig is. Gedurende een dagetmaal kan 's middags de temperatuur zo'n 10°C hoger worden dan het berekende gemiddelde. Door het gedrag van zich zonnen sprokkelt de kleine vos de benodigde extra warmte bij elkaar.

In Sevilla ligt de zaak omgekeerd. De gemiddelde temperatuur van de koudste maand bedraagt 10°C en het volledige jaar draagt dus bij aan de hoeveelheid graaddagen en het jaartotaal bedraagt daar 3185 °d en dat is bijna 15 maal meer dan in Narvik. In hoogzomer is het in Sevilla snikheet, de gemiddelde julitemperatuur bedraagt weliswaar 27,5°C, maar overdag kan de temperatuur oplopen tot meer dan 35°C en in augustus zelfs tot 42°C. Een dergelijke hitte overleeft de kleine vos niet. Vanaf eind mei tot eind augustus is het in Sevilla dus te warm voor deze soort, maar daarentegen zijn de maanden maart en april en later in het jaar november wat temperatuur betreft wel geschikt. Om in een klimaat als bij Sevilla te kunnen leven moet de kleine vos dus de zomer in een rustfase op een koele schuilplaats doorbrengen (aestivatie) of tijds wettrekken naar naburige koele bergen en in de herfst weer terugkeren. Die bergen zijn daar binnen een bereik van 50 km aanwezig. Tot beide mogelijkheden is de kleine vos in staat maar of dit ook werkelijk gebeurt vind je niet in de vlinderboeken vermeld. In ieder geval is uit het onderzoek gebleken dat in biologisch opzicht de kleine vos een slim vosje is.

Opmerking: Het KNMI hanteert het begrip 'warmtegetal' dat betrekking heeft op het aantal graad-dagen boven de 18°C. Met behulp van dit getal wordt de warmtesom per maand uitgedrukt en dit is voor ons een bruikbare maat voor het aangeven van een warmteperiode die voor het leven van insecten bijzonder is.

Literatuur

- Bink, F. A. & Bik, J. D. (in druk). Climate window and required heat in relation to the occurrence of poikilothermic animals. *Entomologia Generalis*.
- Bryant, S. R., Bale, J. S. & Thomas, C. D. 1998. Modification of the triangle method of degree-day accumulation to allow for behavioural thermoregulation in insects. *Journal of Applied Ecology* 35: 921-927.
- Niehaus, M. 1982. Technique for rearing the small tortoiseshell *Aglais urticae* without diapause at different temperature (Lepidoptera: Nymphalidae). *Entomologia Generalis* 7: 365-373.
- Roer, H. 1962. Experimentelle Untersuchungen zum Migrationsverhalten des Kleinen Fuchs (*Aglais urticae* L.) (Lep. Nymphalidae). *Beitrage zur Entomologie* 12: 528-554.
- Roer, H. 1968. Weitere Untersuchungen über die Auswirkungen der Witterung auf Richtung und Distanz der Flüge des Kleinen Fuchses (*Aglais urticae* L.) (Lep. Nymphalidae) im Rheinland. *Decheniana* 120: 313-334.
- Roer, H. 1978. Generationenfolge und Dormanz mitteleuropäischer Populationen von *Aglais urticae* L. (Lep. Nymphalidae). *Zoologisches Jahrbuch für Systematik* 105: 548-560.

Verslag bijeenkomst Sectie Snellen op 22 november 2008 te Lexmond.

Marja van der Straten

Aanwezig: Jan Asselbergs, Gerard Bergsma, Cees Gielis, Frans Groenen, Harry Groenink, Hans Huisman, Maurice Jansen, Willem de Jong, Klaas Kaag, Charles Naves, Erik van Nieukerken, Jan Scheffers, Rob Schouten, Joep Steur, Marja van der Straten, Frank Verhoeven, Eddy Vermandel, Jaap van Vuure, Hugo van der Wolf, Kees Zwakhals, Jaap Zwier.

Afmeldingen: Anton Cox, Louis van Deventer, Willem Ellis, Tymo Muus, Jurate de Prins, Willy de Prins, Gerrit Tuinstra, Wolfgang Wittland.

Huishoudelijk deel

Opening

Ruud Dorst heeft zich afgemeld als lid omdat hij te druk is met andere zaken.

Rectificaties in het verslag van de vorige bijeenkomst.

Blz. 52, alinea over *P. medicaginella*, regel 9 en 10 bevatten onjuiste data. De zin moet luiden: 'In totaal kweekte ik tussen 20.ix.2007 en 12.x.2007 21 vlinders uit.'

Blz. 53, alinea Hans Huisman regel 4. De vangsten met de malaisevallen in de Grevelingen waarover Hans heeft verteld zijn niet door hemzelf gedaan maar door Kees de Kraker en die waren via Bob van Aartsen bij hem gekomen.

Blz. 53, alinea Hans Huisman regel 13 over *Coleophora boreella*. Dit betrof de melding van een eerste vangst voor ons land van deze soort door Wolfgang Wittland. Hans vult nog aan dat in 2008 geen nieuwe exemplaren zijn gevonden.

Bestuursmededelingen

Het was de laatste bijeenkomst in Partycentrum de Vijf Hoeven. Vanaf 2009 zullen de Snellen- en Ter Haar-bijeenkomsten plaatsvinden in Natuurcentrum de Schaapskooi, Overboeicop 15, 4145 NN Schoonrewoerd (tel. 0345 641 201). Voor deze locatie is gekozen o.a. omdat deze goedkoper is, alle apparatuur inclusief internetverbinding aanwezig is en men er zijn zelf meegebrachte lunch mag gebruiken. Er is tevens voldoende parkeerruimte. De slechte bereikbaarheid met het openbaar vervoer wordt opgelost door het zonodig ophalen van mensen van de bushalte. Routebeschrijving: zie de uitnodiging voor de bijeenkomsten van 2009 elders in deze Franje en op de NEV-Website.

Erik van Nieukerken vraagt of het idee van wisselende locaties nog wel eens overwogen wordt. Cees Gielis antwoordt ontkennend omdat Lexmond aardig centraal is en daardoor voor iedereen redelijk bereikbaar. In het verleden is gebleken dat bij wisselende locaties in het geval van een 'uithoek' alleen de daar in de buurt wonende leden komen. Kies je voor grote steden dan heb je vaak te maken met hoge parkeerkosten. Het lijkt dus het beste één vaste locatie in het midden van het land te blijven hanteren.

Vergaderdata

In verband met de nieuwe locatie en overlap met andere entomologische data is er een nieuwe systematiek voor de data van de bijeenkomsten van Snellen en Ter Haar afgesproken.

voorjaar: laatste zaterdag februari en eerste zaterdag in april;

najaar: tweede zaterdag in oktober en eerste zaterdag in november.

De verdeling Snellen-Ter Haar ligt nog niet helemaal vast. Voor 2009 zijn de Snellen-data in ieder geval: 4 april en 10 oktober.

Overige mededelingen

De website *Microlepidoptera.nl* van Tymo Muus en Sifra Corver, is dit voorjaar online gegaan. Het is een mooie site geworden dus kijk er eens naar.

Het ZMA biedt gratis aan: gebruikte spanplanken (inlichtingen Frans Groenen) en collectie-dozen (inlichtingen Rob de Vos).

Door gebrek aan tijd bij beoogde voorbereiders zijn er geen workshops gepland voor het winterseizoen 2009. Ideeën en bijbehorende mensen om een workshop te organiseren zijn van harte welkom.

Excursie

De zomerexcursie zal in 2009 plaatsvinden van 26-28 juni in Drenthe in een gebied ten (noord)oosten van Assen en wordt ondermeer door Gerrit Tuinstra georganiseerd.

De NEV heeft gevraagd om de Snellen- en Ter Haar-excursie voortaan te combineren met de NEV-zomervergadering, zodat er bij deze laatste vergadering wat meer vlindersaars mee gaan. Het Snellenbestuur heeft hier positief op gereageerd en aangegeven dit in 2010 te willen uitproberen. De Ter Haar leden hebben echter tijdens de afgelopen Ter Haar-bijeenkomst besloten om hierop niet in te gaan. Zij zullen in 2010 een eigen excursie organiseren, dus in een ander weekend en andere locatie als de NEV-zomervergadering.

Rondvraag

Jaap Zwier vraagt of degene die een collectiedoos van hem geleend heeft, deze wil teruggeven.

Faunistische mededelingen

Cees Gielis

Cees toont het eerste deel uit de 6-delige Zweedse *Microlepidoptera*-serie: "Nationalnyckeln till Sveriges flora og fauna, deel CE 1-13". Hierin worden de primitieve families behandeld, van de *Micropterigidae* tot en met de *Psychidae*. Alle soorten worden in kleur afgebeeld, er zijn genitaaltekeningen van mannetjes en vrouwtjes, afbeeldingen van de levenswijze en vraatpatronen van de rupsen en er zijn zeer uitgebreide determinatietabellen. De hoofdtekst is weliswaar in het Zweeds, maar er zijn engelstalige tabellen en samenvattende beschrijvingen. Het eerste deel, ca. 650 pagina's, kost rond €50,-- en is door Eddy Vermandel leverbaar.

Tevens toont Cees een kweek van larven uit paddestoelen uit de groep van elfenbankjes. Hij vond deze paddestoelen in Het Goor bij Reusel in Noord-Brabant op de Belgische grens. Op dia's is het uitgebreide vraatpatroon te zien, nl. aan de bovenzijde van de paddestoelen korrels en aan de onderzijde opvallende kokers met spinselmateriaal en vraat; je kunt ze ook op tonderzwammen tegenkomen. De Tineide *Morphaga choragella* (= *boleti*) (Denis & Schiffermüller), de kever *Diaperes boleti* (Linnaeus) en een niet gedetermineerde paddestoelenmug werden in grote aantallen gekweekt. Daarnaast ontptopten een vijftal sluipvliegen welke op de vlinderrupsen parasiteerden. Het bleek te gaan om *Elodia ambulatoria* (Meigen). Gezien het gering aantal exemplaren van het vlindertje in musea lijkt het erop dat *M. choragella* zeer succesvol geparasiteerd wordt door deze sluipvlieg. Dit laatste beest was bekend uit zeven uurhokken in Midden-Nederland en blijkt nu ook in het zuidelijkste deel van Noord-

Brabant voor te komen. Er wordt, gezien deze resultaten, een oproep gedaan ook eens naar paddestoelen en elfenbankjes te kijken met hierin tekenen van vraat.

Hans Huisman en Jaap van Vuure melden dat *M. choragella* ook goed op licht komt. Van de sluipvliegen was echter nog weinig bekend.

Erik van Nieukerken

Erik meldt dat het manuscript van Guus Kaijadoo en Ben Kruijsen over de waarnemingen in de Noord-Hollandse waterleidingduinen alsnog wordt uitgegeven. Belangstellenden kunnen zich bij Erik melden.

Hierna laat Erik resultaten zien van het WVF-project 'Bijzondere vlinders rond Naturalis', dat is uitgevoerd ter ere van het 33 ¹/₃ jaar bestaan van EIS. De resultaten zijn deels met lichtvallen verkregen, maar vanaf het voorjaar hebben er ook malaisevallen gestaan. De vegetatie bestaat vooral uit paardekastanje (*Aesculus hippocastanum*), wilg (*Salix*), es (*Fraxinus*) en rietkragen (*Phragmites*). Het name de berm rond het pesthuis is een zeer vochtig biotoop met riet en groot hoefblad (*Petasites hybridus*). Er zijn daarom veel rietsoorten aangetroffen waaronder Noctuidae, Cosmopterigidae en Schoenobinae. Eén van de soorten die is gevonden is *Epiblema turbidana* (Treitschke), die bekend staat als zeldzaam. Mogelijk wordt dit echter veroorzaakt doordat die met de gebruikelijke methoden slecht gevangen wordt. Verder werd de eveneens niet algemene groot-hoefbladboorder *Hydraecia petasites* Doubleday veel gevangen.

In een volgend onderwerp vertelt Erik over de uitbreiding van *Ectoedemia quinquella* (Bedell), een mineerder op eik (*Quercus*) die oorspronkelijk een mediterraan-atlantische verspreiding kent. De soort lijkt zich steeds verder uit te breiden naar het noorden, mogelijk ten gevolge van het warmer wordende klimaat. In 1990 werd de soort voor het eerst in Limburg aangetroffen, begin 2000 werd hij gemeld uit de Meinweg (Limburg) en later uit Winterswijk. Vorig jaar werden mijnen aangetroffen in Voorne en mogelijk zit de soort ook in Zeeland (zie www.microlepidoptera.nl). De rupsen mineren van eind oktober tot eind november op de bladeren. Ze vallen sterk op in de afgevalen bladeren, doordat de mijn wordt omgeven door een groenblijvend 'eiland' in het verder bruine blad.

Jan Scheffers

Jan vertelt over het wel en wee van *Endothenia gentianaeanana* (Hübner) en zijn waardplant grote kaardebol (*Dipsacus fullonum*) en laat met ondersteuning van foto's zien dat op veel plaatsen waar de waardplant voorkomt, het maaibeeld van verantwoordelijke instanties te wensen overlaat. De grote kaardebol groeit vooral op ruderaal terrein en in 2008 zijn op veel plaatsen deze planten in Zuid-Limburg en Zuid-Holland met de klepelmaaier weggemaaid. Dit gebeurde ondermeer langs de Nieuwe Waterweg en langs het spoor tussen Hoek van Holland en Maassluis. Deze maatregel is niet alleen desastreus voor de kaardebol maar ook en wellicht nog meer voor *E.gentianaeanana* die voor zijn voortplanting ervan afhankelijk is en speciaal van planten die het hele jaar overstaan.

De rups overwintert in het verdorde bloemhoofdje, waarna het vlindertje tegen de zomer uitkomt. Jan laat zien dat het op andere plaatsen gelukkig (nog) wel goed gaat met de kaardebol en met *E.gentianaeanana* zoals rond de Oranjeplassen bij Maassluis, waar grote velden grote kaardebol groeien met vaak rupsen in de bloem- en zaadhoofdjes. Ook in Vlaardingingen zijn op een bedrijvent- en opslagterrein waar veel kaardebol groeit, nog enkele gezonde vlinderpopulaties. De soort was een klein aantal jaren geleden slechts bekend uit twee uurhokken in

Zuid-Limburg. Nu zijn er door gericht zoeken al negen uurhokken bekend. Vier daarvan zijn te vinden in Zuid-Limburg en vijf in Zuid-Holland. De stip in Noord-Holland in het boek De Kleine Vlinders van Joop H. Kuchlein blijkt niet juist te zijn en moet worden verwijderd (pers. meded. Joop Kuchlein).

Hans Huisman vraagt of Jan een verklaring heeft voor het gaatje in de stengel dat een symptoom is van de aanwezigheid van rupsen. Jan geeft aan dat volgens de literatuur de soort twee generaties per jaar heeft en dat de eerste generatie in de stengel leeft. Het gat is dan het uitvlieg gat afkomstig van vlindertjes van de eerste generatie. De tweede generatie zou dan in de bloemhoofdjes overwinteren en daar uitkomen. Kees Gielis meldt dat in Spanje de rupsen ook in de winter in de stengel worden gevonden en dan in de bovenste 10-20 cm. Jan geeft aan dat hijzelf in ons land nooit rupsen in de stengel heeft aangetroffen.

Jaap van Vuure

Pammene germmana (Hübner). Deze bladroller kwam op 24.v.2008 in de lichtval te Kortgene en is nieuw voor de provincie Zeeland. De soort werd ruim 20 jaar geleden als nieuw voor de fauna gemeld door Hugo van der Wolf op basis van een vangst in Noord Brabant (Nuene). Daarna is *germana* ook gemeld uit de provincies Friesland, Drenthe, Gelderland en Limburg en nu dus ook in Zeeland. Hoewel de biologie van de soort niet precies bekend is, worden als voedselplanten genoemd pruim (*Prunus domestica*), eik (*Quercus* sp.) en meidoorn (*Crataegus* sp.). Het vlindertje is redelijk goed te herkennen aan de egale zwart-bruine voorvleugels met daarop een groot aantal licht gekleurde voorrandshaakjes.

Acleris cristana (Denis en Schiffermüller). In aansluiting op mijn mededeling tijdens de voorjaarsvergadering, waar ik een afgevlagen ex. liet zien, ditmaal een wel zeer fraai ex. dat op 28.vii.2008 op licht werd gevangen te Kortgene. Opvallend kenmerk van deze soort is de ronde schubbenpuist op de voorvleugel. De indruk dat deze soort steeds minder zeldzaam wordt, blijkt uit het toenemend aantal meldingen op onze bijeenkomsten. Inmiddels is *cristana* bekend van ondermeer Hoek van Holland, Rosenburg, Brielle, Rotterdam, Rockanje, Wezep, Kortgene en Posterholt. Hans Huisman meldt dat hij de soort ook in Aardenburg heeft gevangen.

Catoptria verellus (Zincken). Deze crambide kwam op 13.vii.2008 in de lichtval te Kamperland op Noord-Beveland. Het is een betrekkelijk zeldzaam soort. Het onderscheid met de veel algemenere *C. falsella* (Denis en Schiffermüller) is op grond van het uiterlijk soms moeilijk te maken. Zelf heb ik lange tijd getwijfeld over de determinatie van een vrouwtje. Het genitaalpreparaat bracht toen nog geen uitkomst. Deze keer betreft het echter een mannetje waarbij het onderscheid op grond van het genitaal goed is te maken. *C. falsella* heeft namelijk een rechte aedeagus met een duidelijke cornutus en *C. verellus* heeft daarentegen een gekromde aedeagus. Beide soorten leven op mossen (Bryophyta). Het is heel goed mogelijk dat *verellus* wel eens over het hoofd gezien wordt en gehouden wordt voor een klein en donker ex. van *falsella*.

Pyrausta purpuralis (Linnaeus). Van deze zeldzame pyralide ving ik op 29.viii.2008 5 exx. op de Schotsman op Noord-Beveland op licht en overdag op dezelfde plek opgejaagd uit de vegetatie. In het veld is het onderscheid met de zeer algemeen voorkomende *P. aurata* (Scopoli) niet zo makkelijk te maken. Opgezette exx. met gespreide vleugels zijn te onderscheiden aan de tekening op de achtervleugels. *P. purpuralis* heeft een duidelijke lichte middenvlek op de donkere achtervleugels, welke bij *P. aurata* ontbreekt. Bij *purpuralis* komen ook min of meer zwart bestoven exx. voor waarbij de paars-rode gloed ontbreekt. Deze zijn op hun beurt weer makkelijk te verwarren met *P. ostrinalis* (Hübner). Het onderscheid tussen de twee laatstgenoemde soorten is eveneens op de achtervleugel te vinden. *Purpuralis* heeft een duidelijke

lichtgekleurde lijn op het midden van de achtervleugel en een onduidelijke tweede lijn vlak voor de achterrand. Bij *ostrinalis* zijn beide lijnen duidelijk zichtbaar. Op de onderzijde van de achtervleugels komt dit onderscheid ook tot uiting. De grote uiterlijke overeenkomst tussen verdonkerde ex. van *purpuralis* en ex. van *ostrinalis* heeft lange tijd twijfel laten bestaan over de vraag of we met één en dezelfde soort te maken hebben. Ter completering van dit trio nog een ex. van de zeer algemene *P. cespitalis* (Denis en Schiffermüller). Deze maakt een wat bontere indruk omdat heel vaak een duidelijke nier- en ronde-vlek te zien zijn. De eerste drie soorten leven o.a. op munt, de laatste op weegbree. Hans Huisman vult aan dat *P. purpuralis* terug lijkt van weggeweest: de soort was vroeger algemeen maar werd de laatste jaren weinig gezien. Recent komen er echter weer meer meldingen, o.a. uit Friesland van Gerrit Tuinstra. Ook Harry Groenink meldt twee vondsten dit jaar.

Agonopterix alstromeriana (Clerck): Op 29.viii.2008 kwam een ex. op de lamp die opgesteld stond op de Schotsman op Noord Beveland. De rups leeft op gevlekte scheerling, een schermbloemige die in het Zeeuws volgens mij niet algemeen is. Wat betreft de verspreiding van deze vlinder in het zuidwesten van het land, laat het kaartje in de Kleine Vlinders (Kuchlein) twee stippen zien: één op de uiterste westpunt van Zeeuws Vlaanderen en één op Goeree Overflakkee. Kennelijk geen veel voorkomende soort uit dit genus in deze regio.

Caloptilia hemidactylella Denis en Schiffermüller (= *hemedactylella* Fabricius): Deze vlinder werd op licht gevangen op 10.v.2008 in Kamperland. Het is volgens mij een nieuwe soort voor onze fauna. De website microlepidoptera.nl meldt het eerste ex. in 2007 gevangen in de duinen van Zuid Holland. Verder worden over deze vangst geen gegevens verstrekt. Tijdens de bijeenkomsten van onze sectie is voor zover ik kon nagaan deze soort nog niet behandeld. Het hier getoonde ex. is een afgevlogen mannetje dat heeft overwinterd en waarvan een genitaalpreparaat werd gemaakt. Kenmerkend is de aedeagus met daarin een aantal op een speciale manier geordende cornuti. Kenmerkend voor het roodbruine en gele imago zijn de lichter gekleurde vlek aan de voorrand met daarlangs enkele zwarte vlekjes. Bij het getoonde ex. is daarvan na de overwintering niet veel meer te zien. Overigens is op grond van het uiterlijk verwarring met andere soorten uit het genus heel goed mogelijk, vooral bij afgevlogen ex. Als voedselplanten worden genoemd spaanse aak (*Acer campestre*) en esdoorn (*Acer*). De soort is uit de ons omringende landen bekend, maar lijkt nergens algemeen.

Jan Scheffers meldt dat de zeer karakteristieke mijnen veel te vinden zijn op spaanse aak (*Acer campestre*) en Hans Huisman vult aan dat de soort plotseling zeer in opkomst lijkt te zijn, maar dat daarover nog veel onduidelijk is.

Frans Groenen

Pammene aurana (Fabricius). Deze soort werd op 25.vii.2008 te Luyksgestel waargenomen. Het is geen zeldzame soort voor het oosten en het zuiden van Nederland. In 2004 is deze voor het eerst in de eigen tuin waargenomen waar zich sindsdien een kleine populatie ontwikkeld heeft.

Esperia sulphurella (Fabricius). Eerst werden in april 2007 acht exemplaren waargenomen in mijn tuin te Luyksgestel en daarna nogmaals op 11.v.2008. Op mijn terras liggen enkele oude boomstronken die als broedplaats dienen. De soort breidt zich zowel in Nederland als België uit en is gevonden op 27.iv.2008 in België, tussen Lommel en de Nederlandse grens in een bos met daarin afgezaagde stammen van Amerikaanse vogelkers (*Prunus serotina*). Mogelijk draagt de bestrijding en/of de aanwezigheid van vogelkers bij tot de verspreiding van deze soort.

Eratophyes amasiella (Herrich-Schäffer) werd een netvangst in eigen tuin gedaan op 29.v.2008 te Luyksgestel en op 2002 had Dré Teunissen een kweek te Vlijmen. De rups leeft

in berke- en wilgehout dat volop in mijn tuin ligt. Deze soort werd voor het eerst door Anton Cox in 1973 in Nederland gevangen en is ook door van Lettow in 1989 waargenomen te Vlaardingen (Kuchlein, 1993). Ten Holt (2004) vermoedt dat de rups ook leeft in andere dode houtsoorten als vogelkers (*Prunus*) en coniferen. Deze soort lijkt zicht uit te breiden en is bekend uit Duitsland, Denemarken, Turkije en uit België van Viersel en Antwerpen (De Prins, 2005). In ons land is de soort gevonden in drie provincies: in Gelderland te Wezep en Nijmegen, in Friesland te Terwispel en in Noord-Holland te Amsterdam (ten Holt, 2004; Huisman, 2007; Tuinstra, 2007; Zwier, 2003).

Lozotaeniodes formosana (Geyer) is op 20.vi.2008 gevangen in het Savelsbos tijdens de Snellen- en Ter Haar-excursie. De soort wordt hoofdzakelijk gevangen langs de kust.

Literatuur

De Prins, W. de, 2005. Enkele nieuwe soorten voor de Belgische fauna. In: H. ten Holt: Verslag van de najaarsbijeenkomst van de sectie “Snellen” op 30 oktober 2004 te Lexmond: 4-16. Franje 8 (15): 7-8.

Holt, H. ten, 2004. Ons belang bij dood hout. In: H. ten Holt: Verslag van de najaarsbijeenkomst van de sectie “Snellen” op 11 oktober 2003 te Lexmond: 4-16. Franje 7 (13): 14-16.

Huisman, K.J., 2007. Bijzondere vangsten uit 2006. In: Groenen, F., 2007. Verslag bijeenkomst van de sectie Snellen op 14 april 2007 te Lexmond: 17-25. Franje 10 (20): 24-25.

Kuchlein, J. H., 1993. De kleine vlinders. Pudoc, Wageningen: 1-715.

Tuinstra, G., 2007. [Mededeling]. In: H. ten Holt: Verslag van de najaarsbijeenkomst van de sectie Snellen op 28 oktober 2006 te Lexmond: 8-20. Franje 10 (19): 16.

Zwier, J., 2003. *Eratophyes amasiella* (Herrich-Schäffer). In: H. ten Holt: Verslag van de voorjaarsbijeenkomst van de sectie “Snellen” op 12 april 2003 te Lexmond: 4-14. Franje 6 (12): 6.

Hans Huisman

Hans Huisman laat enkele van zijn minder gewone vangsten in 2008 zien. Ook een slecht jaar levert altijd nog wel wat op. Ook anderen beamen dat dit een slecht vlinderjaar was. Hij knoopt er een korte beschouwing over enkele diagnostische moeilijkheden aan vast.

Als eerste komt een egaal grijze bladroller aan bod, gevangen op 4.viii.2008 te Ouddorp, die hij eerst aanzag voor de zeer zeldzame *Cydia microgrammana* Guenée. Bij genitaalonderzoek bleek het te gaan om *Cnephasia genitalana* Pierce & Metcalfe, ook niet gewoon maar wel al meer bekend van ondermeer Ouddorp. Achteraf gezien had de fout kunnen worden vermeden als er iets meer gelet was op de vleugelvorm en het ontbreken van vleugelhaakjes. *Cnephasia genitalana* heeft gemiddeld geen geprononceerde *Cnephasia*-tekening en neigt vaak naar het bijna verdwijnen van de donkere partiele dwarsbanden. Het gevangen exemplaar representeert dus een vrij extreme vorm.

Daarna laat hij een groepje kleine, donkere, weinig getekende *Cydia*'s of *Pammene*'s zien, een moeilijke groep waar we meer aandacht aan moeten besteden. Eén ervan werd gevangen te Wezep op 2.vi.2008 en die werd gedetermineerd als *Pammene oxsenheimeriana* (Lienig & Zeller). Het is een zeldzame soort die wel al van enkele plekken op de Veluwe bekend was en van Oost-Brabant, rond Arnhem en uit Het Gooi. De soort leeft op spar (*Abies*) en volgens Kuznetsov (1978) in *Chermes*-gallen welke in werkelijkheid de weinig in Nederland gevonden dopluizen zijn van het geslacht *Physokermes* (med. M. Jansen). Van een andere exemplaar is de identificatie nog een raadsel, ondanks het feit dat hij er al een preparaat van gemaakt heeft. Hij hoopt er nog op te kunnen terugkomen.

Verder gaat het over enkele soorten die of recent uit ons land bekend zijn en het nu goed doen, of die het pas de laatste tijd na een lange “afwezigheid” (?) het weer wat beter doen zoals *Lyonetia prunifoliella* Hübner. Die werd op 25.viii.2008 gevangen en dit is de tweede vangst voor Wezep na die van 2006.

Met *Yponomeuta irrorella* Hübner gaat het opvallend goed. Er waren vangsten van 2 of 3 exx. op de St.Pietersberg op 21.vi. tijdens het Ter Haar- en Snellen weekend door Huisman, De Keyzer en Ten Ham en ook te Wezep werden op 30.vi.2008 twee exx. waargenomen.

Scrobipalpa costella Humphreys & Westwood werd gevangen te Wezep op 16.ix.2008 en te Mechelen, prov. Limburg, op 20.vi. 2008 door J. Zwier. Het is een soort die vooral langs de kust voorkomt en leeft op bitterzoet (*Solanum dulcamara*). De laatste jaren wordt deze steeds meer uit het binnenland gemeld.

Anarsia lineatella Zeller, St. Geertruid, Eysderbos, 20.vi. 2008. Deze is vooral bekend van PD-meldingen: speciaal uit perzik (*Prunus persica*). De laatste tijd komen er nogal wat meldingen over vangsten in het vrije veld, voor zover wij weten met lichtvangsten. Omdat perzik hier maar weinig in vrucht staat is het waarschijnlijk dat *lineatella* hier aan andere waardsoorten gebonden is maar vooralsnog is het onbekend welke dat zijn.

Tenslotte laat Hans *Catoptria verellus* (Zincken) zien, ook van de Snellen- en TerHaar –excursie en gevangen door Joke Stuurman bij Rijckholt in het Savelsbos op 21.vi. *Verella* was altijd al een van de zeldzamere Crambidae maar wordt de laatste vijftig jaar wel heel weinig gevangen.

Klaas Kaag

Omdat *Oidaematophorus lithodactyla* (Treitschke) zich uitbreidt vroeg Cees Gielis mij uit te kijken naar rupsen van deze soort van heelblaadjes (*Pulicaria dysenterica*). Aangezien er al waarnemingen van Texel bekend waren zou de soort ook in Den Helder kunnen zitten. Op 28 mei vond ik in het park Quelderduin in Den Helder twee plekken met heelblaadjes die duidelijk aangevreten waren. Na lang zoeken vond ik ook een klein, groen rupsje dat ik tegelijk met een aantal aangevreten planten meenam. Het bleek een jonge rups te zijn (fig. 6). In eerste instantie vrat het goed van de plant die ik in een pot buiten had staan, maar na een week of twee ging die dood. Gelukkig vond ik in mijn eigen tuin ook een aangevreten plant in de pol Heelblaadjes. Hierop zat heel duidelijk een vrijwel volgroeide rups met een roodbruine rug (fig. 5), die na een paar dagen verpopte en een mooie vlinder opleverde. Bewijs geleverd.

Tijdens de European Moth Nights kwamen op het laken in de heemtuin van het Helderse milieucentrum 'De Groene Poolster' twee relatief grote, enigszins bleke vedermotten (fig. 4). Ik dacht dat het *Gillmeria pallidactyla* (Haworth) was, een soort die ik in 2001 een keer heb gevangen op het kunstproject 'De Nollen'. Tijdens de vergadering werd dit echter door Cees Gielis, gecorrigeerd in *Gillmeria ochrodactyla* (Denis & Schiffermüller) vanwege de duidelijk geringde achterpoten. Dit is een nieuwe soort voor Den Helder en de Kop van Noord-Holland.

Marja van der Straten: De buxusmot *Glyphodes perspectalis*, het einde voor de buxushaag?

Sinds 2006 richten in Baden-Württemberg tot dan toe onbekende rupsen grote schade aan op Buxus. Het blijkt te gaan om *Glyphodes perspectalis* (Walker) (Lepidoptera, Crambidae) die voorheen alleen bekend was uit Japan, China en Korea. De rupsen (fig. 2) die ongeveer vier cm groot worden veroorzaken typische symptomen (fig. 3): ze maken uitgebreide spinsels waarin veel vraatdeeltjes blijven hangen en de kopkapsels van de vervelde rupsen goed terug te vinden zijn. Typerend zijn ook de ‘bladskeletten’ die ontstaan doordat de rupsen de bladranden niet opeten. Deze vraat leidt tot afsterven van plantendelen en bij zware aantasting zelfs van de hele plant.

Uit informatie van Tymo Muus blijken in Nederland in 2007 vier adulten van deze soort gezien te zijn, maar schade door rupsen was niet bekend. Een publicatie hierover is in voorbereiding.

Kort nadat de Plantenziektenkundige Dienst (PD) in de zomer van 2008 een kweek van de soort had opgezet en informatie had gegeven aan betrokken keuringsdiensten stuurde de Nak-tuinbouw levende poppen (fig. 1) en adulten op afkomstig van een teler uit Boskoop. Verdere inspecties door de PD in Boskoop en te Geertruidenberg, waar in augustus een adult is gevangen, leverden vondsten op van levende poppen en adulten en lege pophuiden. Daarnaast blijken op nog enkele plaatsen in Midden-Nederland adulten te zijn gevangen. Bijkomende informatie over vóórkomen van de mot op meerdere plaatsen verspreid in Duitsland heeft geleid tot de conclusie dat uitroeiing van deze soort geen optie meer is. De PD besluit daarom dat de soort geen quarantainestatus krijgt en dat betekent dat er dus geen wettelijke maatregelen worden genomen. Wel wordt gestart met het voorlichten van de sector en het publiek over deze potentieel nieuwe plaag en levert de PD een bijdrage aan de kennisontwikkeling omdat van de soort nog veel onbekend is. Dit betreft ondermeer de koudetolerantie en de waardplantenreeks maar ook de discussie over het juiste genus is nog gaande. Er zal gebruikmakend van morfologisch onderzoek en van moleculaire technieken worden onderzocht tot welk geslacht: *Glyphodes*, *Diaphania* of *Palpita* het behoort. Tevens wordt de verdere ontwikkeling van de soort in de gaten gehouden waarbij de inbreng van het NEV-netwerk zeer welkom is. De ervaringen met betrokken NEV-leden zijn tot nu toe zeer positief.

Of in Nederland de schade net zo groot zal worden als in Baden-Württemberg moet afgewacht worden: de soort heeft met drie generaties per jaar, zoals in de Rijnvallei het geval blijkt te zijn, de potentie om een ware invasieve exoot te worden.

Literatuur:

Muus, T. et al.: De buxusmot, *Palpita perspectalis* (Walker) in Nederland (Lepidoptera: Crambidae) (EB, in voorbereiding).

Straten, M.J. van der, 2008. Ministerie van LNV. De buxusmot: *Glyphodes perspectalis* (syn. *Diaphania perspectalis*) (via Google, zoek op combinatie: *glyphodes* en *Buxus*).

BIJEENKOMST VAN DE SECTIE SNELLEN

De volgende bijeenkomst van de sectie wordt gehouden op

Zaterdag 4 april 2009

Om 11.00 uur in Natuurcentrum "De Schaapskooi" Overboeicop 15, 4145 NN Schoonrewoerd.
Tel: 0345-641201. www.natuurcentrum.nl

AGENDA

10.30 uur	Zaal open.
11.00 uur	Opening Notulen vorige vergadering Bestuursmededelingen
12.00 uur	Rondvraag
12.30 uur	Lunchpauze
13.30 uur	Faunistische mededelingen
16.00 uur	Sluiting

De secretaris stelt het op prijs om tijdens de faunistische mededeling alvast een schriftelijke samenvatting te hebben ten behoeve van het verslag.

Eddy Vermandel zal **niet** aanwezig zijn met zijn entomologische attributen en literatuur. U kunt wel gedurende een week volgend op 4 april bestellingen plaatsen die dan portovrij zullen worden toegezonden. Tel: 0114 379 378, e-mail: info@vermandel.com.

In het natuurcentrum is een bar aanwezig waar u drinken en koeken kunt kopen. Er worden echter **geen broodjes** aangeboden! U wordt verzocht zelf voor uw lunch zorg te dragen.

Bereikbaarheid met de auto

Vanaf de A27 vanuit Breda: neem afslag Lexmond. Na 200 meter op rotonde rechts naar Hei- en Boeicop. Na 100 meter rechts naar Hei- en Boeicop. Volg deze weg 5200 meter, door het dorp. (Let op de snelheidsbeperking!!). Aan de rechterzijde is "De Schaapskooi".

Vanaf richting Utrecht: neem A2 richting 's-Hertogenbosch. Na verkeersplein Everdingen, na 4500 meter, de afslag Zijderveld/ Leerdam. Bij de tweede kruising rechts af: Hei- en Boeicop/Lexmond. Na 1800 meter aan linkerzijde is "De Schaapskooi".

Vanaf de A2 's-Hertogenbosch: na verkeersplein Deil doorrijden tot afslag Zijderveld/ Leerdam. Hierna zie boven.

Bereikbaarheid met het openbaar vervoer

Neem buslijn 85 tussen station Leerdam en Utrecht v.v., stap uit bij de halte op de kruising naar Hei- en Boeicop en bel de Schaapskooi, tel: 0345 641 201. Vertrek Utrecht-Jaarbeursplein: 01 en 31 min. over het hele uur en vertrek Leerdam-station: 25 en 55 minuten over het hele uur.

BIJEENKOMST VAN DE SECTIE TER HAAR

De volgende bijeenkomst van de sectie wordt gehouden op

Zaterdag 28 februari 2009

Om 11.00 uur in Natuurcentrum "De Schaapskooi" Overboeicop 15, 4145 NN Schoonrewoerd.
Tel: 0345-641201. www.natuurcentrum.nl

AGENDA

10.30 uur	Zaal open
11.00 uur	Opening door de voorzitter Goedkeuring notulen vorige vergadering. Mededelingen van het bestuur.
12.25 uur	Rondvraag
ca 12.30 uur	Pauze
14.00 uur	Faunistische mededelingen
16.00	Sluiting

De secretaris ziet graag de faunistische mededelingen vergezeld van een schriftelijke samenvatting ten behoeve van het verslag zodat die tijdens het notuleren gebruikt kan worden.

Tijdens de middagpauze zal Eddy Vermandel **wederom** entomologische instrumenten en hulpmiddelen ter verkoop tonen. Tevoren kunt u inlichtingen krijgen en/of bestellingen plaatsen. Tel: 0114-370378; e-mail: info@vermandel.com

In het natuurcentrum is een bar aanwezig waar u drinken en koeken kunt kopen. Er worden echter **geen broodjes** aangeboden! U wordt verzocht zelf voor uw lunch zorg te dragen.

Bereikbaarheid met de auto

Vanaf de A2/A27 vanuit richting Utrecht: Neem de A2 richting 's-Hertogenbosch. Na verkeersplein Everdingen, na 4500 meter, de afslag Zijderveld/ Leerdam. Bij de tweede kruising rechts af: Hei- en Boeicop/Lexmond. Na 1800 meter aan linkerkant is "De Schaapskooi".

Vanaf de A2 vanuit richting 'sHertogenbosch: Na verkeersplein Deil doorrijden tot afslag Zijderveld/ Leerdam. Hierna zie boven.

Vanaf de A27 vanuit richting Breda: Neem afslag Lexmond, ga aan het einde rechts. Na 200 meter op rotonde rechtsaf naar Hei- en Boeicop. Na 100 meter rechts naar Hei- en Boeicop.

Volg deze weg 5200 meter, door het dorp. (Let op de snelheidsbeperking!!). Aan de rechterzijde is "De Schaapskooi".

Bereikbaarheid met het openbaar vervoer

Neem buslijn 85 tussen station Leerdam en Utrecht v.v. Uitstappen bij de halte op de kruising naar Hei- en Boeicop. Hier kunt u opgehaald worden: bel de Schaapskooi: 0345 641 201. Vertrek Utrecht-Jaarbeursplein: 10.01u. en 10.31u.; aankomst op kruising: 10.26 en 10.56u. Vertrek Leerdam – station 9.55 u. en 10.25 u.; aankomst op kruising: 10.16u. en 10.46 u.